

Міністерство освіти і науки України
 Поліський національний університет
 Житомирський державний університет імені Івана Франка
 Інститут рибного господарства НААН України
 Національний університет біоресурсів і природокористування України
 Білоцерківський національний аграрний університет
 Херсонський державний аграрно-економічний університет
 Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького
 Державне агентство рибного господарства України
 Житомирська філія державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»

III ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ВОДНІ І НАЗЕМНІ ЕКОСИСТЕМИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇХ БІОРІЗНОМАНІТТЯ - 2020»

3 - 5 ЧЕРВНЯ 2020 РОКУ
 м. ЖИТОМИР

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ІНСТИТУТ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА НААН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
БЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ С. З. ГЖИЦЬКОГО
ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКА ФІЛІЯ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ
«ІНСТИТУТ ОХОРОНИ ҐРУНТІВ УКРАЇНИ»

ВОДНІ І НАЗЕМНІ ЕКОСИСТЕМИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЇХ БІОРІЗНОМАНІТТЯ – 2020

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Житомир - 2020
ПНУ

СЕКЦІЯ 20. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

УДК 639.215.043:597.556

ЖИВЛЕННЯ І КОРМОВІ ВЗАЄМВІДНОШЕННЯ *RUTILUS RUTILUS* (L.) У КРЕМЕНЧУЦЬКОМУ ВОДОСХОВИЩІ

Н.М. Присяжнюк, канд. вет. наук

Білоцерківський національний аграрний університет
пл. Соборна 8/1, Біла Церква, 09117, Україна

Найбільш рибопродуктивним на дніпровському каскаді є Кременчуцьке водосховище[1]. В 2019 році з Кременчуцького водосховища рибодобувними організаціями було виловлено 5197,515 тонн риби, відповідно його рибопродуктивність склала 23,1 кг/га [2]. Основу уловів в останні роки складають такі цінні промислові види риб, як лящ, плітка, судак, короп, сазан, чехонь та окунь [4]. Популяція плітки звичайної відносно рівномірно розповсюджена по всьому водосховищу, частка вилучення її від загального улову в 2019 році склала 22,6% [5].

Плітка звичайна (*Rutilus rutilus* (L.)) – належить до одного з найпоширеніших видів риб Кременчуцького водосховища, причому % її в промислі щороку зростає. Спектр живлення плітки досить широкий. Нижчі і вищі рослини, молюски та личинки хірономід в сумі становлять від 41 до 93 % ваги всієї поживи [3]. Другорядне значення мають ракоподібні, личинки комах, моховатки, малощетинкові черви, кліщі та інші. В значній кількості в поживі трапляється детрит.

Навесні риби, що досягли довжини тіла 14–17 см і більше, в основному живилися молюсками, які на окремих частинах водосховища в середньому становили від 63,8 до 100 % ваги всієї поживи – у 2018 р.; в 2019 р. – від 47,3 до 100 %. На верхній частині водосховища і особливо в притоках та затоках, тобто в місцях, де збереглися ще значні зарості вищої водної рослинності, плітка живиться головним чином дрібними живородками, шаровками, дітогліфусами. На середній і нижній ділянках водосховища, де кількість згаданих молюсків зменшується, а зростає кількість дрейсени, плітка переключається на споживання дрейсени.

В 2019 р. значно збільшилося значення молюсків (до 63–100 %) в живленні риб, довжина тіла яких перевищує 14-15 см. Пожива пліток менших розмірів (11-13 см) в основному складалася із залишків вищих рослин, малощетинкових червів, детриту. Індeksi наповнення виявилися найвищими у 2019 р., а нижчими в 2018 р. При цьому слід відмітити, що кількість жирових відкладень на кишечнику в першому випадку була значно менша; ніж у другому. Не виключено, що в зв'язку з ранньою весною 2019 р. живлення плітки розпочалось набагато раніше, ніж в 2018 р. Слід відмітити, що риби перед нерестом (квітень 2019 р.) досить активно поїдали молюсків. У самок після нересту інтенсивність живлення зростає. Крім молюсків, до складу їх поживи входили також комахи та залишки нижчих і вищих рослин.

Порівняно з весною у складі поживи плітки влітку зростає роль рослин і зменшується – молюсків. Найбільше значення нижчі рослини (головним чином представники нитчастих *Spirogyra*, *Cladophora* та ін.) мали у риб на верхній і нижній частинах водосховища (відповідно 54,2 і 30,1 %) в 2018 р. і на середній (31,4 %) – в 2019 р. Вищі рослини, головним чином представники осокових, різухових та інших, систематичне положення яких за перетравленими залишками встановити не було можливості, велику роль відігравали в живленні риб на нижній частині водосховища в 2017 р. і на верхній – в 2018–2019 рр.

Серед поживи тваринного походження невелике значення (0,7-11,9 %) протягом усіх років і на всіх ділянках водосховища мали личинки хірономід, причому в 2018 р. їх

порівняно більше траплялося в складі поживи риб на ділянках нижньої частини водосховища (11,9 %), а в 2019 р. – на середній (9,1 %). Локально на середній частині водосховища в 2019 р. велику питому вагу в живленні дрібної плітки (10-15 см) мали ракоподібні (*Daphnia hyalina*, *Leptodora kindtii* та ін.). Середні індекси наповнення коливалися в дуже великих межах – від 26,2 ‰ на середній частині (2018 р.) до 276,7 ‰ на верхній (2019 р.). Звичайно, величина індексів наповнення, зростала в тих випадках, коли плітка живилася малокалорійним кормом, а саме рослинами й молюсками.

Склад поживи восени, порівняно з попереднім сезоном, майже не змінився, змінилося лише співвідношення окремих груп організмів. Питома вага вищих рослин у живленні плітки в 2018 р., навпаки, виявилася більшою, ніж в попередньому та наступному році. Це пояснюється тим, що восени 2018 р. спостерігався дуже високий рівень води і вкрита водою рослинність була використана рибою як пожива. Серед тварин провідне місце в живленні плітки протягом усіх років досліджень займали молюски. Особливо великого значення вони набули в 2018 р. і становили в середньому 73,2 % ваги всієї поживи – від 26,1 % у дрібній плітці (12,0–15,0 см) на верхній частині до 93–100 % у крупнішій (16–24 см) на нижній частині водосховища. Дещо менше значення мали ракоподібні і личинки комах. Роль останніх, зокрема личинок хірономід, виявилася досить великою в 2019 р., тобто тоді, коли кількість молюсків у поживі була незначною (3,6 %). Досить високі індекси наповнення (80,5–92,3 ‰) спостерігалися у плітки восени 2018–2019 рр. За абсолютними показниками вони були близькі до індексів, відмічених навесні та влітку відповідних років або навіть перевищували їх. Отже, живлення у плітки триває до пізньої осені.

Підсумовуючи все сказане, можна зробити висновок, що у Кременчуцькому водосховищі, так само як і в річці, протягом майже всього вегетаційного періоду пожива плітки складається переважно з рослин та молюсків. Сама плітка не є прямим конкурентом для цінних видів риб, зокрема для ляща. Навпаки, беручи до уваги покращання її біологічних показників і зокрема темпу росту, а також враховуючи збільшення в раціоні плітки питомої ваги дрейсени, на живлення якою ця риба переходить, досягаючи розмірів 13-15 см і більше, а також великі невикористані резерви вказаного молюска у водосховищі, плітку за цих умов можна вважати корисним компонентом іхтіофауни Кременчуцького водосховища, про що свідчать результати промислу 2019 року. Проте, з метою попередження подриву запасів плітки необхідно поліпшити умови відтворення за рахунок проведення комплексу меліоративних робіт на мілководдях середньої та верхньої частин Кременчуцького водосховища, які являються основними нерестовищами для даного виду.

Перелік використаних джерел

1. Бузевич І.Ю. Водохранилища України: перспективи рыбохозяйственного использования / І.Ю. Бузевич, І.Л. Захарченко // Рыбоводство и рыбное хозяйство. – М: Сельхозиздат, 2013. – Вып. 3. – С. 16–21.
2. Озінковська С.П. Динаміка вилову основних промислових видів риб на Кременчуцькому та Каховському водосховищах / С.П. Озінковська, Д.С. Христенко, Г.О. Котовська // Науковий вісник НАУ. – К., 2006. – № 102. – С. 61–67.
3. Присяжнюк Н.М. Живлення та кормові взаємовідношення *Abramis Brama* у Кременчуцькому водосховищі / Н.М. Присяжнюк, О.І. Слободенюк, А.В. Горчанок // Науковий вісник VINSMRTECO/ – Вінниця, 2019. – №2(25). – С. 299–300.
4. Рудик-Леуська Н.Я. Структурні показники популяції основних промислових риб Кременчуцького водосховища // Рибогосподарська наука України. – К.: Аграрна наука, 2013, №2 (24). – С. 25–31.
5. Цедик В.В. Розмірні та вагові показники молоді риб Канівського та Кременчуцького водосховищ // Рибне господарство, вип. 61. – К., Аграрна наука. 2002. – С. 68–74.